

Milý příteli,

opozdil jsem se s tímto dopisem, ale nikoliv svou vinou. Nejspíš proto, ~~zabý~~ abych se nemohl zúčastnit pohřbu svého učitele, profesora Patočky, jsem byl preventivně zadržen na semináři o lidské intersubjektivitě a předveden do Bartolomějské ulice a potom na dva dny umístěn v cele předběžného zadržení v Konviktské ulici. Myslím, že mi tak bylo umožněno doložit svůj vztah k Janu Patočkovi docela důstojným způsobem; také naše bezpečnost znovu ukázala, pokud bylo v jejích silách, jak aktuální a naprosto nezbytný je zápas o uplatňování základních lidských práv a o dodržování našich zákonů.

Ale nechci dnes hovořit o těchto záležitostech. Raději se budu věnovat něčemu podstatnějším. Kdysi ses podívoval tomu, co jsem Ti napsal hned v prvním dopise, že získat vzdělání je důležitější než okamžitá sebestatečnější politická angažovanost; a v posledním svém psaní vzpomínáš na jakýsi můj výrok o tom, že revoluce je velmi pochybná politická metoda, ospravedlnitelná jen v případech krajní nouze. Obě věci po mém soudu mají společný základ, totiž ocenění místa politiky v lidském životě. A právě o tom bych chtěl napsat několik slov.

Především si musíme vyjasnit pojmy. Ať uděláme cokoli, má to vždy nějaký význam pro život obce; a protože obec se řecky řekne polis, lze říci, že všechno má mimo jiné i politický charakter. V tomto širokém smyslu je všechno politika: způsob, jak pracuji, jak píšu do novin, jak vědecky bádám, jak umělecky tvořím, jak filosofuji, jak se zajímám nebo nezajímám o kulturu, jak se starám o způsob života lidí kolem sebe, o jejich názory, jak se zkrátka podílím svým životem na životě těch druhých a na životě celé společnosti. Ale existuje také užší vymezení politiky: pak ovšem jde o jisté odbornictví, ovládání jiských technik, aplikující poznatky různých oborů psychologie, sociologie, ale také právní vědy, dokonce i estetiky, axiologie, vůbec filosofie atd. atd., ale primárně zaměřené na správu, udržování a vylepšování určitých společensky nezbytných struktur, institucí a organizací. Tzv. nepolitický člověk je v onom prvním, širokém významu také politický; žádná politika čili nepolitičnost je docela určitým typem političnosti, a to typem značně škodlivým a nebezpečným, pokud se stává obecnějším jevem. Škodlivý a nebezpečný je však i opak, totiž hyperpolitičnost, zúžení resp. redukce všech individuálních i společenských aktivit a funkcí na nějakého politického jmenovatele, přecenění a nepřiměřené zdůraznění politického aspektu všeho, co člověk dělá, tj. misinterpretace politického charakteru veškeré lidské činnosti /či nečinnosti, ev. lhostejnosti a nezájmu/ ve smyslu širokém jakožto političnosti v úzkém, technickém smyslu. Mezi obojím je však navíc podstatná spojitost: čím více se prosazuje hyperpolitické posuzování veškeré lidské a občanské aktivity, tím masověji se dosahuje faktické spolitičnosti občanů a pouhého rituálního předstírání tzv. "správné" /tj. oficiálně propagované/ političnosti. Hypertrofie technické politiky je charakteristická pro dnešní svět; jejím produktem a zároveň její mocenskou základnou a přímo zdrojem je absolutní stát, tj. stát dokonale emancipovaný od společnosti a společenského života lidí, jemuž se necítí ani podřízen ani odpověden, ale který se naopak pokouší organizovat a direktivně usměrňovat podle svých potřeb a kritérií. /Pochopitelně toho lze dosahovat jen relativně, jen do jisté míry; ale to není rozhodující/.

Jak vidíš, takřka samovolně se nám téma přesunulo: začali jsme tím, že je třeba rozlišovat politiku a političnost v širokém významu slova a ve smyslu úzkém, technickém, ale zároveň se ukázalo, že přecenění politiky v technickém smyslu /a ztotožnění s politikou v širokém smyslu vede k absolutizaci státní moci a že tento trend je charakteristický pro vývoj moderních suverénních států. Zbývá dodat, že demokratické principy vedou logicky k nutnosti tomuto trendu postavit hráze. Jedním z důvodů, proč mnozí přestali věřit v demokratické programy, je dosavadní očividný neúspěch pokusů oné protidemokratické absolutizací státu účinně zabránit. Pro každý moderní stát je naprosto nezbytností neustále zvyšovat svou moc, a to jak navenek, tak dovnitř. Ani největší státy se nemohou proti celosvětovému vývoji vzepřít a nějak se izolovat, vyhlásit svou neutralitu či neangažovanost. Je tomu tak proto, že žádná diktatura, žádné absolutizované impérium nebude váhat s útokem na takový neutrální nebo neangažovaný stát, jakmile jen se bude cítit sdostatek silné, aby zvýtěžilo. To má svou imanentní logiku a vůbec to nezáleží na osobách, které takovému impériu stojí v čele. Nic není snadnější, než ve vhodnou chvíli so převratem nebo pučem nebo jakýmkoliv jiným způsobem zbavit nevhodných osob a svěřit vedení jestřábům; ve státě, kde ne-